

NOTA

Programma van maatregelen

ROESELARE STADHUIS (prov. West -Vlaanderen)

Auteurs: Rosalie Vincent, Siel
Leemans

Projectcode 2021B300

Vergunningsnummer:	2021B300
Projectleider:	Siel Leemans
Naam erkende archeoloog:	Monument Vandekerckhove N.V
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
Veldwerkleider:	Rosalie Vincent
Archeologisch team:	Jelle Defrancq, Michelle Arnouts, Ann Binamé
Bevoegde Vlaamse overheid:	/
Plannen:	Rosalie Vincent
Materiaaltekeningen:	Rosalie Vincent
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Roeselare
Plaats:	Stadhuis – Grote Markt (zie plan in bijlagen)
Projectcode:	ROST21
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 62496 – Y: 182231m X: 62662m – Y: 182347m
Kadastergegevens:	Roeselare, Afdeling 2, Sectie B, nr.'s: 171g, 176c ² , 176x, 178e, 179p, 182s, 182r (zie figuur 1)
Begindatum onderzoek:	24/01/2022
Einddatum onderzoek:	10/02/2022
Relevante termen thesauri:	Roeselare, Proefputten, Stadskern, Bewoningsporen, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, waterput, achtererf, tuinzone.
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Betrokken personen:	Willem Hantson (erfgoedconsulent IOED RADAR), Jozef Goderis (voorzitter van V.O.B.o.W. vzw)
Titel:	Archeologische vooronderzoek – Proefputten Roeselare Stadhuis (prov. West-Vlaanderen). Nota - Verslag van resultaten

- **Aanleiding vooronderzoek**

- zie het verslag van resultaten bureauonderzoek¹

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- zie het verslag van resultaten bureauonderzoek²

- **Gemotiveerd advies**

Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd worden. De ligging van de site, in het centrum van Roeselare, maakt echter dat het archeologisch potentieel zeer hoog is, zeker voor de (late) middeleeuwen en de nieuwe tijd. Daarom werd voor het volledige projectgebied een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk. Er werd geadviseerd om een proefputten- en proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

De 4 proefputten en 2 sleuven die op het projectgebied zijn uitgevoerd, hebben het mogelijk gemaakt in totaal 41 kuilen, 7 paalsporen, 47 lagen en 13 muren (of muurresten) te kunnen identificeren, maar ook talrijke fragmenten aardewerk te verzamelen. Op basis hiervan kunnen verschillende occupatiefases binnen het onderzoeksgebied worden vastgesteld.

Tijdens het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek werden twee archeologische niveaus op het terrein vastgesteld. Deze kunnen met volgende periodes in verband worden gebracht: volle middeleeuwen (1000-1250) / late middeleeuwen (1250-1500) / nieuwe tijd (1500-1800). Hierbij werden verschillende spoortypes aangetroffen: paalsporen, kuilen, muurresten, leeflagen en waterputten. De westelijke helft van het terrein bracht bewoningssporen (muurresten, leeflagen, verbrande leem, paalsporen en waterputten) uit de middeleeuwen aan het licht. Een oude tuinlaag werd waargenomen op de profielen P2 en P3 (L26), zoals de kaart van Sanderus uit de 17e eeuw laat zien. In deze fase van het onderzoek kon deze laag niet gedateerd worden, maar het is goed mogelijk dat zij reeds in de middeleeuwen zou zijn aangebracht.

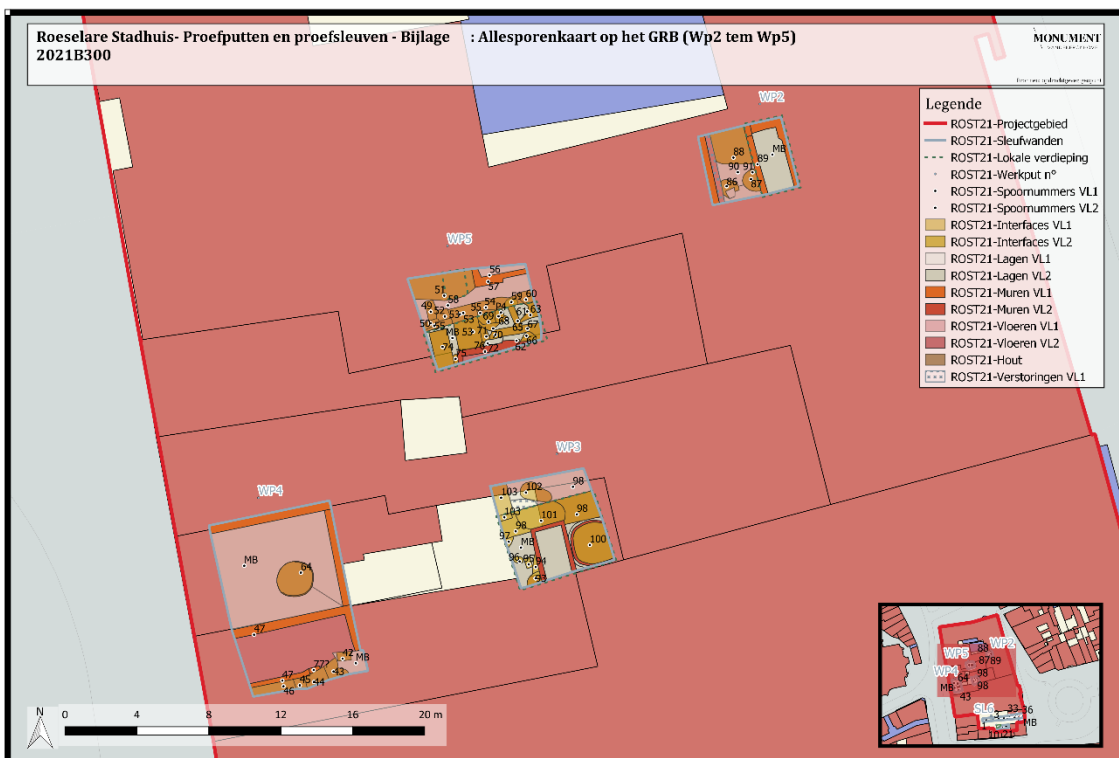
---

¹ WILLAERT A., 2021. Raadpleegbaar via:
<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18681>

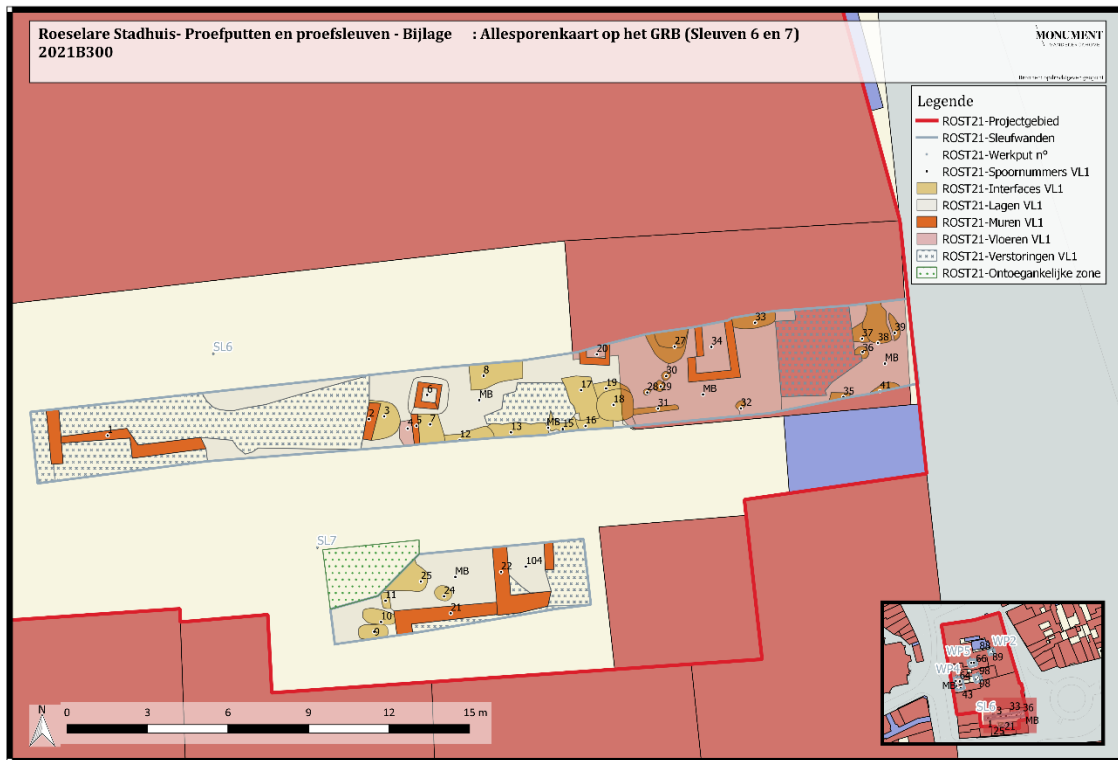
² Ibidem.

Figuur 1: Aanduiding van de uitgegraven proefputten en proefsleuven tijdens het vooronderzoek.

Figuur 2: Allesporenkaart op het GRB (Wp2 tem Wp5).

Figuur 3: Allesporenkaart op het GRB (Sleuven 6 en 7).

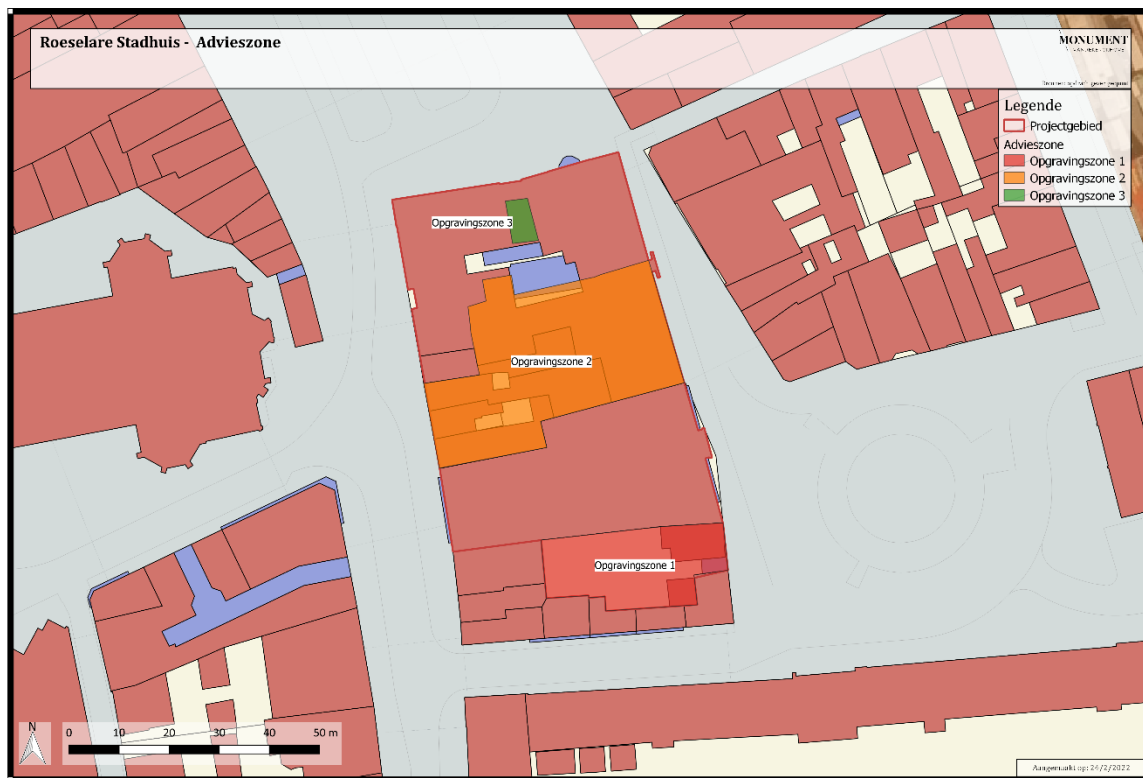
Bij dit schrijven is rekening gehouden met de geplande verstoringsdieptes op het plangebied. Met name:

- Opgravingszone 1 (ca. 500m²) bestaat uit het afgraven van de tuin tot +21.01m TAW, lokaal zal hier slechts afgegraven worden tot +21.24 m TAW (ca. 53 m²), de funderingsbalk rond deze structuur is voorzien op +20.99 m TAW. Mogelijks worden de aangetroffen massieven uit het vooronderzoek (op het eerste archeologisch niveau) na afloop van het vervolgonderzoek verwijderd.
- Opgravingszone 2 (ca. 1300m²) zal grotendeels onderkelderd worden tot op een diepte van +17.38m TAW. Lokaal zal er een zone (ca. 285m²) afgegraven worden (aanleg groenzone) tot slechts +21.01m TAW. Echter zal ter hoogte van deze tuinzone de vloerplaat van de torenkraan aangebracht worden waardoor ook daar het archeologisch sporenbestand tot op een diepte gelijkaardig aan deze van de geplande kelder verstoord zal worden.
- Opgravingszone 3 (ca. 40 m²) zal de bestaande kelder verdiept worden met 50 cm -mv, alsook is er een atrium in deze zone gepland (-50 cm-mv).

Gezien het archeologisch niveau ter hoogte van opgravingszone 1 werd waargenomen tussen +20.88m TAW en +20.32m TAW en ter hoogte van opgravingszone 2 vanaf +21.40, zullen de geplande werken (supra, rekening houdende met een buffer van ca. 30cm) de archeologische site verstoren; een archeologische opgraving op het volledige onderzoeksgebied dringt zich op. Het moederboderniveau kon in de werkputten Wp2, Wp4, Wp5 en Wp6 op variërende hoogte tussen +21,15m en +20,35m TAW geïdentificeerd worden. Om een ruimtelijk beeld en inzicht te verkrijgen van de archeologische site zal de gehele site opgegraven worden tot en met het onderste archeologische niveau.

- **Planafbakening**

Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 4145m², de geplande werken beperken zich tot ca. 1913m². In totaal werd hiervan 13,8% onderzocht door middel van de uitgevoerde proefputten en proefsleuven. De zone die geadviseerd wordt om volledig opgegraven te worden is de advieszone van ca. 1840m² zoals te zien op Figuur 4 en Figuur 5. Deze advieszone werd opgedeeld in drie zones, met name: de zone ten zuiden van het projectgebied (opgravingszone 1, ca. 500m²), de zone centraal het projectgebied (opgravingszone 2, ca. 1300m²) en de zone in het noorden van het projectgebied (opgravingszone 3, ca. 40 m²). Deze laatste betreft de archeologische werfbegeleiding die wegens de praktische uitvoering van de geplande werken uitgesteld diende plaats te vinden.

Figuur 4: Advieszone archeologische opgraving.

Figuur 5: Advieszone archeologische opgraving geprojecteerd op het uitvoeringsplan.

- **Vraagstelling**

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Kennis daarvan kan bijdragen tot een beter begrip van de ontstaangeschiedenis van de stad Roeselare in het algemeen en het gebruik van het projectgebied in het bijzonder. Daarnaast biedt de site ook het potentieel om meer zicht te krijgen op het leven van de vroegere bewoners van deze site. De onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord. Volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen worden voorgesteld:

- Welke is de aard van de aangetroffen archeologische sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Kan meer inzicht verkregen worden omtrent het leven van de vroegere bewoners? Welke was het voedingspatroon? Geeft dit informatie omtrent de sociale status van de bewoners? Kan er een evolutie geschetst worden?
- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan er een chronologie/evolutie (ruimtelijk, functioneel) herkend worden binnen de geadviseerde advieszone? In welke periode(s) kunnen de aangetroffen archeologische resten worden gedateerd? Welke is de aard en spreiding van de aangetroffen sporen?
- Welke is het belang van de site binnen de geschiedenis van Roeselare?
- Zijn er bij de opgraving brandsporen aangetroffen en kunnen deze worden geassocieerd met de brand van 1488/1492 (door het leger van Maximiliaan van Oostenrijk) of latere conflicten?

- **Plan van aanpak**

De geselecteerde zone wordt onderzocht aan de hand van een combinatie van een vlakdekkende opgraving (zone 1 en 2) en een archeologische werfbegeleiding (zone 3). Hierbij wordt gebruik gemaakt van een kraan met niet-getande graafbak. Idealiter wordt gewerkt met één groot opgravingsvlak om een goed ruimtelijk inzicht te behouden tijdens het terreinwerk. Men dient echter wel te vermijden dat het opgravingsvlak langdurig ongeregistreerd blijft en door extreme weersomstandigheden (vb. droogte of overvloedige regen) beschadigd wordt. Bijkomend kan ook grondstockage reden zijn om de advieszone in verschillende opgravingszones op te delen. Opgravingsvlakken kunnen enkel door zwaar materieel worden betreden eens deze zijn geregistreerd. Pas na registratie kan verdiept worden naar het volgende archeologisch niveau.

Er wordt globaal gezien 1 archeologische niveau verwacht op ca. -100cm onder het maaiveld³ in opgravingszone 1 en één of twee archeologische niveaus in opgravingszone 2 op een diepte van -60 cm en -90 cm (m.u.v. de diepere archeologische structuren). Over opgravingszone 3 hebben we momenteel nog geen gegevens.

Alle vondsten die tijdens de aanleg van het vlak en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Dagelijks is een geüpdatet sporenplan beschikbaar. Alle graafwerken gebeuren onder begeleiding van minstens de veldwerkleider en gebeurt laagsgewijs tot op het archeologische niveau.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Hierop worden geen afwijkingen voorzien. Staalname en conservatie dienen te gebeuren volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De geadviseerde opgraving zal gerapporteerd worden aan de hand van een eindverslag.

---

³ Het maaiveld zoals geregistreerd tijdens het archeologisch vooronderzoek.

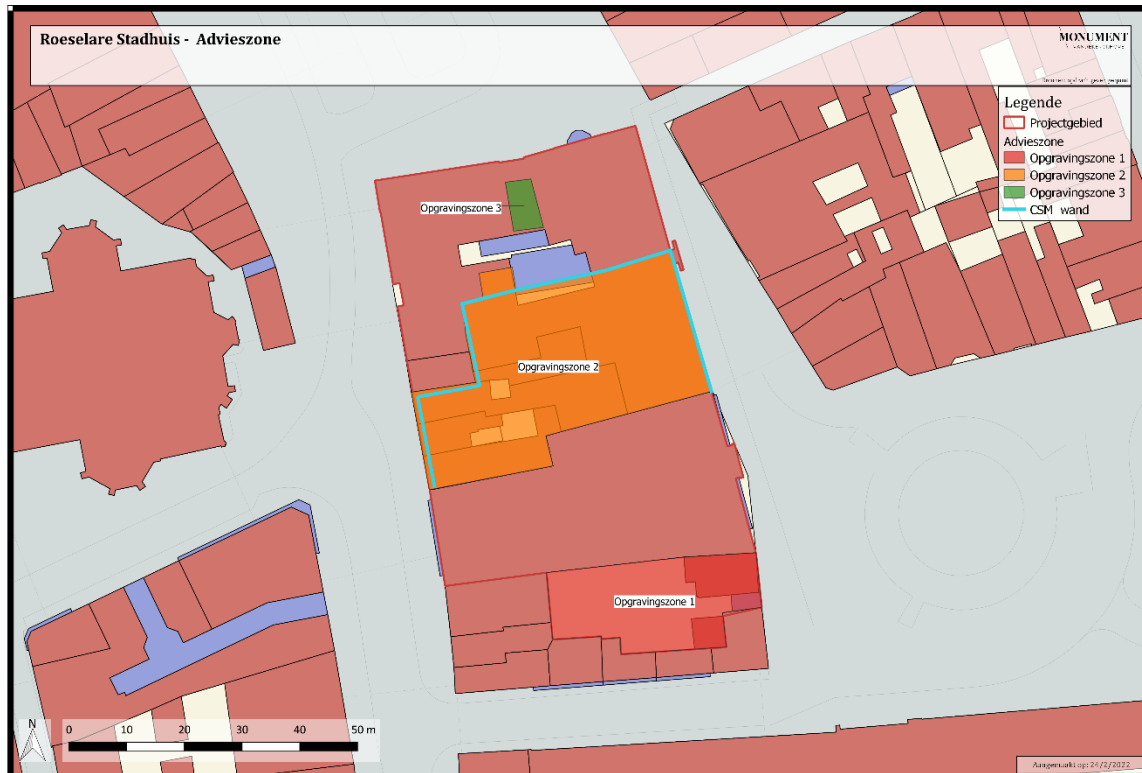
Specifiek plan van aanpak per opgravingszone:

Voorafgaand de archeologische opgraving kan starten dienen eerst alle bovengrondse structuren verder afgebroken te worden.

- Ter hoogte van opgravingszone 1 (ca. 500m²) dient er geen rekening gehouden te worden met een specifiek plan van aanpak.
- Ter hoogte van opgravingszone 2 (ca. 1300 m²) zijn er twee scenario's mogelijk.
  - Of voorafgaand de archeologische opgraving zal een CSM-wand geplaatst worden (Figuur 6). Voor het graven van deze sleuf zullen lokaal kelders uitgebroken dienen te worden⁴, dit dient uitgevoerd te worden onder een archeologische werfbegeleiding. Nadien zal de sleuf op de positie van de CSM- wand uitgegraven worden en aansluitend de CSM wand gestoken worden. Gezien de praktische uitvoering van de CSM wand geen veilige situatie kan garanderen en de verstoring eerder beperkt is kan dit uitgevoerd worden zonder archeologische begeleiding. Aansluitend kan de vlakdekkende opgraving plaatsvinden, deze zal in verschillende werkputten plaatsvinden. Tijdens het onderzoek en registratie van de archeologische vlakken kunnen lokaal muurresten, massieven en kelders verwijderd worden om eventuele diepere archeologische sporen te onderzoeken.
  - Een andere optie is wanneer de archeologische opgraving vooraf het plaatsen van de CSM-wand zal plaatsvinden. Hierbij wordt het volledige archeologische sporenbestand onderzocht met uitzondering van de diepere structuren (zoals bijvoorbeeld waterputten). Deze diepere structuren zullen verder onderzocht worden na het plaatsen van de CSM-wand. Voor het graven van deze sleuf dient op het terrein de afweging gemaakt te worden of de archeologische begeleiding in functie van het lokaal uitbreken van de kelders nog uitgevoerd dient te worden.
- Ter hoogte van opgravingszone 3 zal voorafgaand de archeologische werfbegeleiding een overleg dienen plaats te vinden om deze werken op elkaar af te stemmen, bij moment van schrijven was er nog geen plan van aanpak of een timing van uitvoering gekend.

---

⁴ Gezien de ondergrondse structuren zo lang mogelijk onverstoord in de ondergrond dienen te blijven (ter bewaring en bescherming van naburige en onderliggende archeologische sporen), zullen enkel deze delen van de kelders – noodzakelijk voor het plaatsen van de CSM-wand – in deze fase (onder begeleiding) uitgebroken mogen worden. De andere delen van de kelder en andere ondergrondse structuren zullen na afloop van of gecontroleerd tijdens het archeologische onderzoek verder uitgebroken mogen worden.

Figuur 6: Advieszone met aanduiding van de CSM-wand.

Belangrijk

Op basis van de prospectie door middel van proefputten en proefsleuven wordt in opgravingszone 1 een enkel archeologisch vlak verwacht tot een diepte van ca. +20.32m TAW. Opgravingszone 2 bestaat uit maximaal twee niveaus tot op een diepte van ca. 20.35m TAW, lokaal bevindt er zich een dieper spoor (waterput) op een diepte van +18.65m TAW. Opgravingszone 3 zal via een archeologische begeleiding onderzocht worden. Dit correspondeert ongeveer met de geplande verstoringsdiepte onder het maaiveld maar gaat mogelijk ook iets dieper. Gezien aangetroffen sporen ook nog worden gecoupeerd, dient er rekening te worden gehouden met het gegeven dat er, na het veldwerk, wellicht lokaal opnieuw dient aangevuld tot op de gewenste funderingsdiepte.

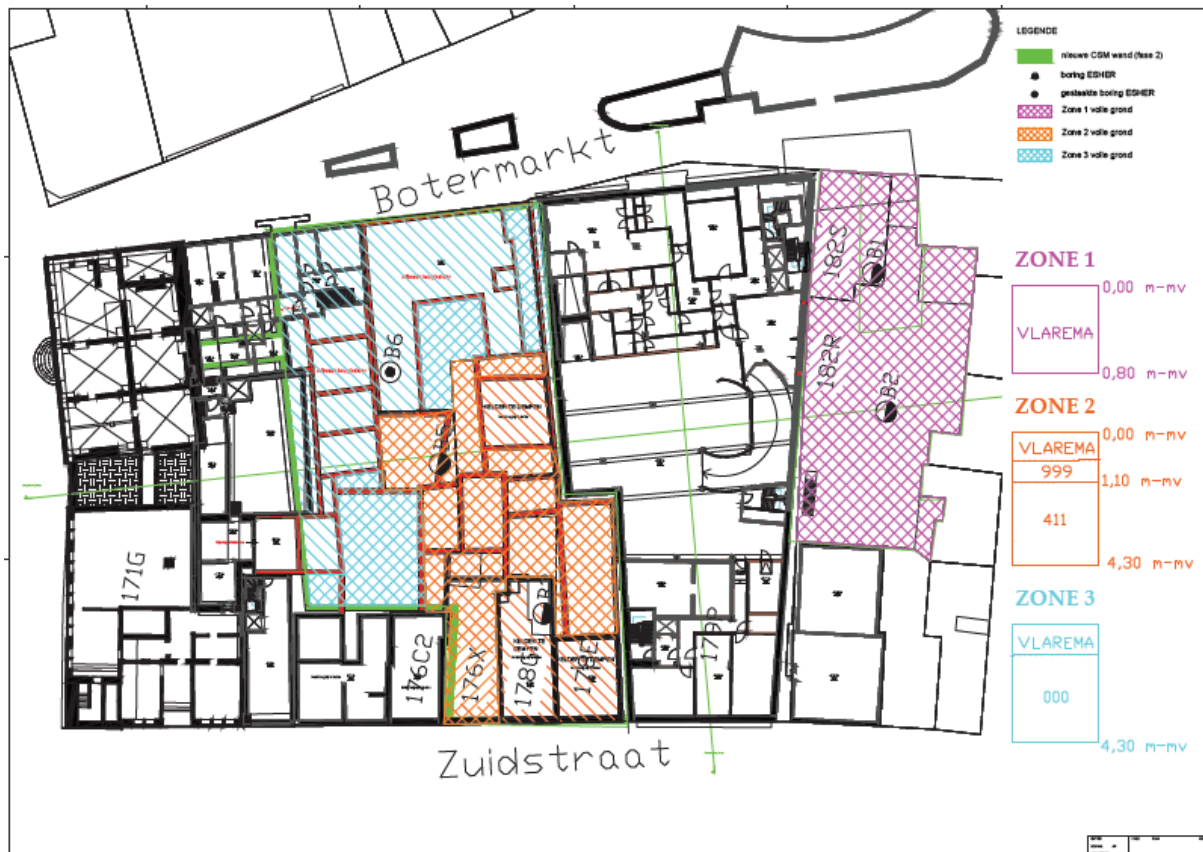
In functie van stabiliteit wordt bij de aanleg van de opgravingsputten ca. 2m afstand gehouden ten opzichte van de perceelsgrenzen waar bebouwing aanwezig is, van de straatzijde en van de te behouden gevels en kelders. Bij het verdiepen wordt trapsgewijs verdiept (1m verdiepen = 1m inspringen). Hiervan kan, in samenspraak

met de stabiliteitsingenieur, worden afgeweken indien de opgravingsresultaten dit gewenst achten.

Het vooronderzoek bracht reeds twee waterputten aan het licht, respectievelijk op een diepte van -90cm en -245cm onder het maaiveld. Reeds tijdens het vooronderzoek was het duidelijk dat hier bemaling voorzien zal dienen te worden tijdens het archeologische onderzoek. Op basis van het vooronderzoek volstaat het lokaal – bij de waterhoudende structuren – bronbemaling te voorzien, er is geen aanwijzing dat er bemaling noodzakelijk is bij het overige deel van de opgraving. Specifiek voor dit projectgebied is er binnen opgravingszone 2 bemaling door middel van een CSM-wand voorzien tot op een diepte van 4m.

Mogelijks worden er (in samenspraak) muurresten, kelders en massieven verwijderd in functie van het archeologische onderzoek. Er dient rekening te worden gehouden dat niet al zo'n structuren verwijderd zullen zijn en er wellicht, na het veldwerk, in functie van de geplande werken nog structuren verder uitgebroken dienen te worden.

Ter hoogte van een deel van opgravingszone 2 werd tijdens het bodemonderzoek grondcode 999 vastgesteld (zone 2 vaste grond op onderstaand plan - Figuur 7). Belangrijk hierbij is om deze zone laagsgewijs af te graven en grond met code 999 apart te stockeren, zodanig dat deze grond niet vermengd wordt.

Figuur 7: Kelderplan met aanduiding van grondcodes (bron: initiatiefnemer).

- **Schatting totale duur en kostenraming**

De open te leggen oppervlakte bedraagt ca. 1840m², tevens dient er mogelijks zowel in opgravingszone 2 als 3 een archeologische werfbegeleiding voorzien te worden. Er wordt geschat dat een ervaren opgravingsploeg, bestaande uit 3 archeologen die constant op het terrein aanwezig is, het onderzoek kan afronden in ca. 30 werkdagen. Hierbij is geen rekening gehouden met ongunstige weersomstandigheden.

- **Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie**

Voor het natuurwetenschappelijk onderzoek, in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen, dient tevens een budget voorzien te worden van ca. 20% van het totaalbedrag. Volgende posten kunnen mogelijk aangewend worden: C14, macro, pollen, dendro, micromorfologie, archeozoologie. Daarnaast dient ook budget gerekend voor conservatie: metaal, aardewerk, glas ...

- **Noodzakelijke competenties van de uitvoerders**

De uitvoering van de opgraving ligt in handen van minstens:

- Eén veldwerkleider (vergunninghouder).

Hij/zij:

- dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°)
- beschikt over minstens 120 werkdagen opgravingservaring, aangetoond via CV, waarvan minstens 40 werkdagen op stedelijke sites en met voldoende kennis van de middeleeuwse archeologie.

- 2 archeoloog-assistenten.

Hij/zij;

- dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°)
- beschikt over minstens 60 werkdagen opgravingservaring, aangetoond via CV.

- Eén aardwetenschapper die gedurende het veldwerk op afroep aanwezig is i.f.v. de interpretatie van de bodemprofielen.

- **Deponering**

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij de uitvoerder van het archeologisch onderzoek. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard in het Stadsarchief van Roeselare. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).